

første overgreb mod Barthes består i at splitte ham op i to: forfatteren til *Billedets retorik* og *Mytologier* (som er "semiolog") og forfatteren til *Det lyse kammer* (som er "subjektiv" og "antisemiolog"). Naturligvis vil jeg ikke benægte, at der er forskel mellem de to første værker og det sidste, at især deres "erkendelsesinteresse" ikke er helt den samme. Men hvordan kan man overse, at Barthes' fotografiske denotationsbegreb i *Billedets retorik* ("et meningsfravær, der er fyldt med alle meninger", "det forståeliges første grad (...), men dette forståelige forbliver ikkerealiseret på grund af selve dets fattigdom" osv. med lignende søgende formuleringer) er et forsøg på at indkredse den centrale semiotiske forudsætning for punktum-effekten og den "3. mening", altså fotografi- og film-specifikke manifestationer af "la signifiante", "betydningen for så vidt den produceres sanseligt"? Ja, det kan man åbenbart overse, når man lader sig provokere af Barthes' formulering om en kodeløs meddelelse, men "glemmer" hans komplekse og gensidige bestemmelse af forholdet mellem denotation og konnotation: at denotationen på den ene side er en forudsætning for konnotationen, men samtidig bestemmes som det, der er tilbage, "når man (mentalt) sletter alle konnotationstegnene". Når man anskuer betydningsdannelsen som et produkt og ikke som en proces, hvilket sidste Barthes gør, og hvad man radikalt tvinges til, når man betragter billedkunsten (jvf. her den kunsthistoriske semiotik hos f.eks. Louis Marin, Jean-Louis Schefer, Norman Bryson m.fl.).

En lignende maltraktering udsættes Eco for, hvilket måske til dels kan undskyldes med, at Ingemann tilsyneladende kun har læst ham i den håbløse svenske oversættelse, hvor næsten alt er misforstået og fejlversat. Også her kunne en Louis Marin, samt den senere Eco i *A Theory of Semiotics*, have været til hjælp og forhindret Ingemann i at falde i den fælde at tro, at Eco skulle "genindføre" teorien om den dobbelte artikulation i forhold til "billedsproget". Ganske vist kan Ecos formuleringer om den ikoniske kodes figurer, tegn og semer overfladisk minde om denne teori, men da han

samtidig understreger, at det ofte er semet, der overhovedet konstituerer tegnet som tegn, snarere end at det er bygget op af tegn, er vi et helt andet sted henne. Ikke i en teori om tegnsystemer (som i teorien om den dobbelte artikulation), men i en teori om tegnproduktion, om "signifiante", således at Eco, ret forstået, kunne have hjulpet til at forstå og belyse Barthes' denotationsbegreb i *Billedets retorik*. I stedet udsættes de begge for en voldsom reduktionisme.

Mit ærinde på dette sted er ikke udelukkende at kritisere Ingemann, for han er ikke den eneste, der har begået disse fejl. Min pointe er snarere, at det er farligt at ville lave billedteori på et rent massekommunikationsgrundlag, at det er farligt, som i behandlingen af Barthes, at skille semiotik og subjektivitet, at "instrumentalisere" semiotikken og afsemiotisere subjektiviteten, hvilket Roland Barthes aldrig gjorde. Blandt andet heri bestod hans storhed.

Som man vil kunne se, drejer min kritik af BILLEDTEORI sig hovedsageligt om den fundamentale bestemmelse af, hvad et billede overhovedet er for noget, mens størstedelen af Ingemanns bog handler om noget andet: om massekommunikationsbilleder specifikt, i forskellige former og i forskellige sammenhænge. Og i den forbindelse viser der sig endnu en fordel ved den løse, næsten "montageagtige", sammenkitning af bogens enkelte afsnit: den efter min mening katastrofale bestemmelse af billedets fundamentale semiotiske principper får ikke ødelæggende følger for fremstillingen af alle billedernes andre aspekter. Tværtimod kan man håbe på, at selve bogens kompositionsprincip vil kunne formidle det, der er selve montagens "essens": at provokere til dialog, nytænkning og kreativitet mellem de vidensområder, der monteres og i sprækkerne mellem dem.

LO's Medieanalyse

12 rapporter, nr. 1-9, samt 3 u.nr.

Udgivet af LO i samarbejde med Det kooperative Fællesforbund, Kbhvn. 1989.

1. Peter Carstensen: *Formidlers behov for edb-baserede værktøjer*. 56 s. kr. 95,-
 2. Jørn Thulstrup: *A-pressen i 90'ernes mediebillede*. 11 s., kr. 20,-
 3. Hanne Bertelsen, Jens Marcussen og Tage Bild: *Mediepolitiske problemer. - En beslutningsanalyse på grundlag af interviews med ledende beslutningstagere i LO's mediesystem*. 32 s., kr. 85,-
 4. Per Blenker: *Pjecer og kampagner i fagbevægelsens informationsarbejde*. 40 s., kr. 85,-
 5. Lotte Køhler Lindegaard og Isak Tobias Winkel Holm: *Nærradio - et medie med muligheder*. 32 s., kr. 85,-
 6. Claus Ladegaard og Henrik Strunge: *Flere dage med lokal-TV - en indholdsanalyse af fagbevægelsens lokal-TV stationer*. 48 s., kr. 85,-
 7. Preben Sepstrup: *Fagbevægelsens informationsarbejde*. 48 s., kr. 85,-
 8. Jørgen Bang: *Fagbladene*. 54 s., kr. 95,-
- Til denne rapport hører et bilag om de lokale fagblade, udarbejdet af Gitte Bang Stald.
9. Jørgen Poulsen: *90'ernes medier*. 40 s., kr. 95,-
 - Flemming Arentoft: *Film og video*. 59 s., kr. 40,- (Fotokopi)
 - Poul Damgaard: *Mediernes fælles ressourceudnyttelse*. 20 s., kr. 10,- (Fotokopi)

Jørgen Goul Andersen: *Arbejderbevægelsens medier - udbredelse og gennemslagskraft*. 78 s., kr. 40,- (Fotokopi)

Anmeldt af: Per Jauert, lektor ved Institut for informations- og medievidenskab, Aarhus Universitet

LO i Danmark anvender årligt op mod 750 mio. kr. på medie- og informationsarbejde og har i de seneste år rettet et mere selvkritisk blik på denne omfattende del af sin virksomhed. Onde tunger kunne hævde, at det sandelig også var på tide, specielt efter at den daværende formand Knud Christensen i midten af 80'erne af formiddagspressen blev udstyret med øgenavnet Bingo-Knud, fordi fagbevægelsens københavnske lokal-TV station havde overtrådt reklamereglerne. Den episode var naturligvis kun et symptom på langt mere omfattende problemer inden for arbejderbevægelsen med at få formuleret en sammenhængende mediepolitik. Det hovedkulds engagement i nærradio- og lokal-TV på markedets kommercielle præmisser fremkaldte en bunke konflikter mellem markedsbevidste græsrodder og kulturpolitisk standhaftige tillidsfolk og politikere. Hvor de første stormede frem og mente, at det var vigtigt, at arbejderbevægelsen bare var med helt fremme, forsøgte de sidste at holde dem i trøjen og stille spørgsmålet: jamen, hvorfor skal vi med? Er det stationerne eller synspunkterne, der er de væsentlige? I samme periode løb fagbevægelsens landsdækkende dagblad ind i alvorlige interne konflikter, samtidig med at underskuddet voksede og oplagstallet faldt yderligere.

Dette blev starten på en omfattende reorganisering af indsatsen på de elektroniske mediers område og på en større koordinering af den samlede medie- og informationsvirksomhed inden for LO i det hele taget, en proces som ikke endnu er helt fuldført. På den seneste kongres skete der to ting af væsentlig betydning for området. For det første blev det besluttet ekstraordinært for en tre års periode

at støtte relanceringen af Det Frie Aktuelt med godt 380 mio. kr og for det andet at etablere en såkaldt mediepulje på i alt 80 mio. kr til andre initiativer.

For at sikre sig et grundlag for anvendelsen af midlerne, specielt i mediepuljen, i et samspil med de ordinære tilskud, besluttede LO's forretningsudvalg sidste forår at gennemføre en analyse af alle de medieaktiviteter, som LO og forbundene er engageret i. Forskellige medieforskere og -studerende og andre eksperter blev engageret til at gennemføre undersøgelser på 12 områder under ledelse af lektor Jørgen Poulsen, RUC. Analyserne blev gennemført på 3-4 måneder og fremlagt for LO's forretningsudvalg i september 1989, hvor de har dannet basis for udarbejdelsen af en økonomirapport og en handlingsplan, som dog ikke er offentliggjort.

Ud fra en traditionel akademisk betragtning kunne man nære frygt for validiteten af sådanne analyser, udført som bestillingsarbejde og på så kort tid. Men slet så galt er det ikke gået. Alle rapporter bærer tydeligt præg af, at forskerne - udover en tilsyndeladende omfattende adgang til gængs fortroligt materiale - ikke har følt sig bundet af hensyn til rekvirentens evt. ømme ligtorne: kritikken formuleres direkte og skånselsløst og bliver oftest fulgt op af konstruktive ændringsforslag. Alt i alt rummer rapporterne et væld af gode og nyttige analyser og oplysninger om organisation, indhold, brugere og strategier inden for de sektorer LO mediemæssigt er involveret i - og med et gennemgående godt udblik til konkurrenter og partnere i det øvrige mediesystem. Derfor bør det samlede sæt rapporter være obligatorisk på ethvert bibliotek, der betjener mediestuderende, -forskere og -pædagoger.

Men samtidig viser rapporterne også, at den type forskning, som de repræsenterer, ikke kan eller bør stå alene. Først og fremmest savner man som helhed et historisk perspektiv i de enkelte brancheanalyser - et forhold der naturligvis hænger sammen med både tidsfaktor og formålsstyring. Og for det andet savner man en analyse af det fænomen, som rapporterne og strategiudviklin-

gen i sig selv er en del af, nemlig den samfundsfilosofi, der ligger bag det informations- og offentlighedsarbejde, som interesseorganisationerne og de større (multi) nationale virksomheder udfører. Der er ansatser til sådanne overvejelser i Preben Sepstrups rapport (nr. 7). Men her må man konstatere, at vandene skilles mellem den rekvirerede forskning og den forskning, hvis erkendelsesinteresse er bredere. En konstatering jeg foretager med fuld fortrøstning om, at de danske medieforskere endnu er i stand til at bære begge kasketter, men at de desværre i for sjældnen grad får mulighed for det.

Rapporterne kan emnemæssigt samles i fire hovedgrupper: de trykte medier, de elektroniske medier, tværmediale emner samt emner, der vedrører organisation og teknik.

To af de tværmediale rapporter indkredser med hver sin metode og hver sit stoflige udgangspunkt de centrale problemer i LO's mediepolitik. Jørgen Goul Andersen har set på brugen af arbejderbevægelsens medier på basis af to traditionelle, kvantitative undersøgelser, mens Hanne Bertelsen m.fl. (rapport nr. 3) er gået til den anden ende. Via en række kvalitative interviews med centrale beslutningstagere har de lokaliseret den problemforståelse, som findes hos de politisk valgte og de professionelt ansatte beslutningstagere.

Goul Andersens undersøgelse bygger på to undersøgelser - dels en omnibus-undersøgelse af lidt over 1000 repræsentativt udvalgte danskere, dels en undersøgelse af LO's medlemmer, som er foretaget sideløbende hermed. Formålet er at profilere brugen af arbejderbevægelsens medier generelt og inden for medlemsskaren. I forhold til tidens tendens fremstår rapporten som velgørende dokumenteret på det metodiske område - og udover dette findes der masser af tabeller og skemaer til belysning af brugsmønstrene, som man kan fordybe sig i, ledt på vej af korte og præcise kommentarer. Man sporer en tydelig utilfredshed hos forfatteren over, at der ikke har været mulighed for en yderligere fordybelse i materialet, og desværre bliver det kun brugt i meget ringe omfang i de andre rapporter.

Øverst på listen blandt de af fagbevægelsens medier, som bruges mest af medlemmerne står fagbladene - kun hver ottende læser det ikke og der læses ca. en halv time i bladet, uanset hvor ofte det udkommer. Her adskiller LO-medlemmerne sig ikke fra andre lønmodtagergrupper, mens det til gengæld er tilfældet med Det fri Aktuells læsere - her er hovedparten LO-medlemmer. På de andre mediefelter adskiller LO-medlemmerne sig ikke fra landsgennemsnittet, f.eks. er nærradioen de unges medie, mens lokal-TV overvejende bruges af de ældre med kort uddannelse. Undersøgelsen rummer også spørgsmålet om mediernes meningsdannende funktion, hvor forfatteren flere gange understreger faren for at tillægge medierne i sig selv denne funktion. Derimod er det budskabernes evne til at fænge, som er det afgørende. Og det er folks egen vurdering af mediernes betydning for deres holdningsdannelse, som er grundlaget for undersøgelsen. Ikke overraskende er der stort set tale om en afspejling af mediernes udbredelse, dvs. at DR-TV, landsdækkende radio og landsdækkende aviser kommer ind på de tre første pladser. "At få bevægelsens budskaber igennem" drejer sig altså om - evt. via egne medier - at få omtale og rejst debat i "de store" medier.

Her er vi fremme ved det grundproblem i LO's mediepolitik, som formuleres i Bertelsen m.fl. (rapport nr. 3). Hvordan skal man forene den politiske styring af budskaberne med kampen om at få tag i publikum? Fastholder man det budskabsorienterede får man et produkt, som vanskeligt lader sig sælge på markedet - og det betyder penge ud af fagforeningskassen. Vælger man derimod at lade mediet overleve på markedsvilkår, sker der uvægerligt det, at målsætningen med at være et alternativ til det borgerlige mediesystem forsvinder.

Rapporten bygger på 23 interviews med beslutningstagere inden for bevægelsens medier - både valgte og professionelle. Svaret på dilemmaet findes ikke - det erkendes derimod, at beslutningerne inden for hvert område må træffes på grundlag af præcise analyser. I det hele taget er problembevidstheden og det selvkri-

tiske niveau højt og på trods af megen indre splid, som bl.a. tilskrives ambitionsrytteren mellem de enkelte forbund, er der udbredt enighed om, at det ikke hjælper bare at poste flere penge i foretagenderne. Samarbejdet skal forbedres, der skal koordineres mellem medierne og indsætterne skal koncentreres, - det er slaglinjerne i de fleste udsagn.

Metodisk er rapporten spændende, idet den bygger på helt åbne interviews, hvor processen løbende har influeret på indhold og styring af samtalerne. Rapporten er skrevet problemafdækkende og nuanceret og påpeger flere steder uhyre præcist, hvorledes tilsyneladende organisatoriske eller kommunikative problemstillinger i realiteten dækker over grundlæggende interne konflikter i bevægelsens målforestillinger og i de normsammenstød, som findes mellem det politiske og det professionelle niveau.

I detaljen forfølges nogle af disse problemer i de to mere organisatorisk og teknisk orienterede rapporter. I Poul Damgaards lille rapport gennemgås nogle få initiativområder, hvor samarbejdet kan styrkes, f.eks. mellem fagbladene, både redaktionelt og annoncemæssigt, og mellem redaktioner og trykkerivirksomheder.

Egentlig er det lidt misvisende at rubricere Peter Carstensens rapport som tekniskorganisatorisk, idet den også handler om den teknologipolitik, som organisationen samtidig med mediepolitikken søger at fastlægge. Men det afgørende sigte med rapporten er at analysere en række centrale arbejdsfunktioner hos formidlerne, dvs. først og fremmest journalisterne i den skrevne presse og programmedarbejderne på nærradio- og lokal-TV stationerne og komme med konkrete forslag til, hvilke edb-værktøjer som med fordel kan tages i anvendelse for at forbedre formidlernes muligheder for effektiv informationsøgning, research, tværmedial koordinering mv. Basis for undersøgelsen er interviews med "folkene i marken" og observationsstudier på redaktionerne. På den baggrund opstilles en række handlingsforslag - som alle gøres afhængige af en formulering af en samlet informationsteknologisk strategi og en afgørelse af, hvilken mediepolitik, der skal sættes på. En

solid demonstration af en produktionsorienteret institutionsanalyse, der i pædagogisk øjemed er eksemplarisk.

Hvor Anker Brink Lunds Mediehåndbog fra 1982 (Teknisk Forlag) havde de lokale tillidsfolk og fagligt aktive som sin målgruppe, henvender Preben Sepstrups rapport (nr. 7) sig til de professionelle informationsmedarbejdere og deres politisk valgte arbejdsgivere i fagbevægelsen. I modsætning til næsten alle de øvrige rapporter rummer denne ikke en evaluering af den tidligere indsats, men er snarere en argumenteret og veldokumenteret håndbog over, hvordan informationsarbejdet kan gribes an, når man vil ud med information eller mere generel holdningspåvirkning: hvad kan man forvente sig af resultater, når man anvender forskellige redskaber? I den forstand rækker rapportens anvendelsesmuligheder som håndbog ud over fagbevægelsens regi, selvom eksempelmaterialet og de strategiske overvejelser er tæt knyttet til de særlige problemer, som knytter sig til fagbevægelsens informationsbehov. Udover de mange illustrative oversigter og tabeller, som i sig selv er nyttige, er fremstillingen krydret med anekdoter og praktiskprincielle læresætninger, som bundet i forfatterens solide skepsis over for den professionelle vanetænkning i kommunikationsbranchen.

Per Blenkers rapport (nr. 4) supplerer Sepstrups, idet den dels beskæftiger sig med den del af informationsarbejdet, som anvender pjecer, bøger og rapporter, hovedsagelig rettet til fagbevægelsens egne medlemmer, dels vurderer kampagnerne, oftest rettet mod en bredere offentlighed. Rapporten går ikke i dybden med en detaljeret evaluering af den hidtidige virksomhed, men på basis af det centralt LO-fremstillede materiale, foretager Per Blenker en generel vurdering af de enkelte typer, koncentreret om problemstillingerne: formål - målgruppeovervejelser - distribution - evaluering. Rapporten lægger ikke op til de store ændringer, men foreslår bla. en ressourcebesparende koordinering mellem de enkelte forbunds udgivelser. Derimod kommer der en tydeligere kritik til

udtryk i rapportens anden del, som handler om kampagnerne - f.eks. typisk HK's om ændringerne i lukkeloven. De forskellige kampagnetyper bliver instruktivt gennemgået og der lægges igen op til endog betydelige ressourcebesparelser ved en anderledes koordinering og ikke mindst evaluering af kampagnerne, hvis effektivitet generelt slet ikke står mål med de enorme omkostninger ved f.eks. dagbladsannoncering.

Fagbladene er kernen i fagbevægelsens informationsarbejde i forhold til medlemmerne. I Jørgen Bangs rapport (nr. 8) gøres der effektivt op med myten om, at fagbladene er kedelige og ikke bliver læst af medlemmerne - de er samlet fagbevægelsens største medie. Rapporten udnytter meget grundigt resultaterne fra Goul Andersens undersøgelser, idet den minutiøst giver et signalement af læseomfang, brug og vurderinger - på enkeltblade og på stofkategorier. Den kvantitative analyse suppleres med en meget begrænset kvalitativ undersøgelse, som dog understreger fagbladenes særlige funktioner i forhold til medlemmernes faglige og til dels også sociale identitet. Læserundersøgelsen suppleres af solide kvantitative indholdsanalyser, som bl.a. påviser den betydelige spredning i såvel udformning, stofvalg og journalistik. Billigt er det heller ikke - 190 mio. kr. koster det forbundene pr. år at udgive fagbladene - og dertil kommer et ukendt beløb til de lokale fagblade. Derfor er det nærliggende som konklusion på den økonomiske analyse at foreslå besparelser ved at indføre ny teknik og satse på et samarbejde om fælles billedarkiver og tekstbanker. Ved en kommende strukturændring inden for LO i form af karteldannelser vil fagbladenes funktion ændres. Men forfatteren anser det ikke for realistisk, at forbundene umiddelbart vil opgive fagbladene - men på helt langt sigt vil kartelblade og lokale fagblade blive konstellationen.

Netop de lokale fagblade er emnet for Gitte Bang Stalds undersøgelse, som er blevet til på basis af en spørgeskemaundersøgelse blandt lokale branche eller afdelingsblade. Det nøjagtige antal kendes ikke, men af de anslået ca. 600 er 133 med i

denne undersøgelse, som består af en systematisk beskrivelse af udgivelsesfrekvens, omfang, stof, fremstillingsproces etc. - og dermed først og fremmest giver en oversigt over det hidtil ukendte område.

På denne baggrund griber man oplagt ud efter den sidste af analyserne af fagbevægelsens trykte medier - A-pressen, - og bliver slemt skuffet. I Jørn Thulstrups lille rapport (nr. 2) på 11 sider med god luft får man i meget generelle vendinger en vurdering af den seriøse trykte presses funktioner i forhold til de flygtige elektroniske medier og den useriøse bingopresse. Vurderingen har oplysning, samfundsinformation og demokrati som sine kernebegreber og på dette generelle niveau bliver man ikke uenig med ret mange. Når man husker på det røre, der var på LO-kongressen om den ekstraordinære bevilling på 380 mio. kr. til Det fri Aktuelt, tænker man på, om der virkelig ikke er ofret flere kalorier på det emne i den samlede medieanalyse? Men måske er svaret, at der alligevel er grænser for, hvor meget konfliktstof bevægelsen ønsker ud til offentlig beskuelse?

Fagbevægelsens elektroniske nærmedier har ført en til tider kaotisk tilværelse - klemmt inde af en lovgivning, der danner basis for det store dilemma for fagbevægelsens mediepolitik: skal man satse på at bygge "missionsstationer" ude i felten, der med klare budskaber og gennemskuelige holdninger går til kamp mod de borgerlige monopoler? Eller skal man lave stationer på markedskræfternes vilkår, evt. konstatere, at man har den indflydelse, man kan købe sig til og derfor indgå fornuftsægteskaber med samme monopoler, som målsætningen siger, man skal bekæmpe? Dilemmaet afspejles tydeligt blandt de ca. 40 nærradioer og syv lokal-TV stationer, som koordineres gennem AEM Invest A/S - Investerings-selskabet Arbejderbevægelsens Elektroniske Medier. I Ålborg, f.eks., ejer AEM Invest og den lokale fagbevægelse halvdelen af det selskab, som driver Ålborg Nærradio og TV-Ålborg, mens Aalborg Stiftstidende ejer den anden halvdel. En lignende konstruktion findes i Esbjerg og forberedes i Fredericiaområdet. Det er naturligvis udsigten til andel i

reklameindtægterne, som man mener vil maksimeres gennem tværmedialt samarbejde, der er drivkraften i disse alliancer.

Rapporten om nærradioerne (nr 5) viser, at der er alt for ringe kontakt mellem radioerne og de lokale tillidsfolk. Radioerne fungerer overvejende som selvstændiggjorte enheder. Indholdsmæssigt påviser analyserne af det journalistiske programstof, at emnevalget ligner de øvrige mediers, halvdelen af nyhedsindslagene er hentet fra aviser, almindelige mennesker høres stort set kun i forbindelse med quizzer og anden underholdning, mens det er de sædvanlige eksperter og politikere, som befolker de journalistiske indslag. Den officielle målsætning taget i betragtning er det jo ikke opløftende - heller ikke i relation til, at det journalistiske stof kun udgør en mindre del af den totale programflade. Hvor meget præciserer rapporten desværre ikke - blot nævnes det, at der inden for 300 timers sendetid er registreret 370 journalistiske indslag af forskellig længde, altså ca. ét pr. time. Indholdsanalysen, suppleret med resultaterne fra nogle lyttermøder, resulterer i kataloger over fejl og mangler, som bør rettes - og der stilles mange fornuftige ændringsforslag, som alle peger i retning af en styrkelse af det oprindelige idégrundlag. Mest perspektiv er der i forslaget om, at den fremtidige støtte fra Mediepuljen ikke gives til programproduktion, men til idéudvikling og uddannelsesinitiativer.

Rapporten om lokal-TV (nr. 6) er stort set lige så nedslående for bevægelsens idégrundlag. Den er på grund af de færre stationer i stand til at give mere detaljerede karakteristiker af de enkelte stationers programprofiler, hvor forfatterne ligeledes har koncentreret sig om nyheds- og aktualitetsstoffet. Gennem analyser af nyhedsselektion, præsentationsformer og interviewunivers tegnes et billede af en traditionel programvirksomhed, som hverken som helhed eller i detaljen markerer sig som specifik for bevægelsen. Og det samme mener seerne på de seermøder, som blev afholdt som led i analysearbejdet. Forslagene til forbedring går da også i samme retning som på nærradio-

området - færre ressourcer til den programbredde, der i øjeblikket findes på stationerne, flere ressourcer til kreativ programudvikling, forbindelseslinjer mellem nyheder og magasinprogrammer og kurser for programmedarbejderne.

I 1987-88 blev der i LO- og forbundsregi fremstillet godt et halvt hundrede film og videoproduktioner. Flemming Arentoft beskæftiger sig i sin rapport med områdets organisatoriske, indholds og markeds-mæssige aspekter, hvor de dominerende fællestræk også her er for dårlig udnyttelse af ressourcerne, manglende koordinering, svingende og gennemgående for dårlig kvalitet og usystematisk distribution. Med 10 mio. kr. i årlige udgifter hører film- og videoproduktionerne til blandt letvægterne i den samlede informationsvirkomhed, men gennem detaljerede analyser får Arentoft meget overbevisende fremlagt de analytiske belæg for sine konstruktive ændringsforslag til bedre ressourceudnyttelse. Der peges ikke på centralistisk baserede løsninger, men bl.a. på opbygning af viden hos de informationsmedarbejdere, der for de enkelte forbund skal styre produktionerne fra koncept til distribution - og igen med en understregning af, at effektiv distribution er mindst lige som vigtig som kvalitetsstyringen på produksiden.

Jørgen Poulsen, der som LO's forskningskonsulent var koordinator for hele medianalysen, gennemgår i sin rapport (nr. 9) de centrale træk ved den medstrukturelle og -politiske udvikling op gennem 80'erne. I kort og præcis form bliver læseren guidet gennem hovedtendenserne i medieforbruget, man får mere detaljeret gennemgået udviklingstendenserne ved de forskellige former for kabel- og ætermedier og i afsnittet om baggrundsfaktorer for medieforbruget fokuseres på usikkerhedsfaktorerne ved de forskellige målemetoder for medieforbrug, som ofte i konkurrenceøjemed skjules eller manipuleres med, når resultaterne skal lægges frem - også af AEM Invest, hvad forfatteren ikke lægger skjul på. Disse dele af rapporten vil være meget anvendelige i enhver undervisningssammenhæng, som skal introducere til mediesystemet. Rapportens

afsluttende kapitel koncentrerer sig om en vurdering af fagbevægelsens muligheder for strukturelt og indholdsmæssigt at bringe sig på niveau med sin målsætning - nu er medierne der, for fremtiden gælder det om om bruge dem på den måde, de var tænkt. Et fint ønske - realiseringen afhænger nu af interne beslutningsprocesser i den arbejderbevægelse, som i flere henseender er i splid med sig selv. Ikke mindst det har været en gennemgående tendens i problemafdækningerne i de tolv rapporter.

Rapporterne er resultat af en kort og koncentreret arbejdsindsats hos mange personer. Derfor er det forståeligt, at korrekturlæsning og finpudsning af lay-out'en er blevet forsømt - men alligevel er det særgærligt med en så voldsom ophobning af meningsforstyrrende fejl. Det slider på troværdigheden - også i forhold til de faktuelle oplysninger.

Thomas Blach og Jesper Højberg, *Håndbog i information og public relations*. København: Borgens Forlag. 1989, 364 s., Pris. kr. 450,-.

Anmeldt af: Uwe Geist, lektor ved DEFT (institut for dansk, engelsk, fransk og tysk), Roskilde Universitetscenter.

En udmærket bog. Grundig, alsidigt orienteret, godt skrevet og ikke mindst: skrevet med en klar holdning og intention - at public relations skal forstås og praktiseres som en samfundsorienteret ledelsesdisciplin.

Dermed placerer bogen sig centralt i den rivende udvikling public relations er inde i. Interessen for public relations og interessen for at professionalisere public relations vokser enormt i disse år. En generelt veluddannet og velinformeret, symbolmanipulerende og servicebevidst befolkning kræver både en langt mere individuel og samtidig langt mere almene hensyntagen end dem der blev krævet på tidligere trin af industrisamfundets udvikling. - Industrialismens arbejdermasse og -klas-

se satsede med rette på polarisering og indbyrdes solidaritet. Det postindustrielle informationssamfund derimod må i langt højere grad satse på en dialog mellem forskellige grupperinger, niveauer og magtcentre. Der vil derfor være behov for styreformer der mere er præget af kommunikation, åbenhed, fleksibilitet og erkendelse af gensidig afhængighed og fælles interesser.

Og det er lige præcis her public relations kommer ind. Dog ikke public relations forstået som et begreb fast forankret i den sumpede bund af marketing, sales promotion og reklame, som det er vokset frem af. Men public relations som en profession med en bredere samfundsmæssig opgave og en bevidsthed om sit samfundsmæssige ansvar.

Forfatterne markerer selv deres forståelse af public relations med begrebet "koalitionsfilosofi" (s.25). Det er "hverken en konsensus- eller en konfliktbetragtning", men en forståelse af virksomheden som en integreret del af en samfundshelhed. Virksomhedens interesser er ifølge en sådan forståelse ikke kun og ihvert fald ikke grundlæggende forskellig fra samfundets interesser. Tværtimod skulle der netop være gode muligheder for interesse"koalitioner": "I længden betaler det sig at få realiteterne frem", for virksomheden har sin eksistensberettigelse "ikke alene på baggrund af den private ejendomsret, men tillige pga. offentlig accept" (s.31).

Bogen falder i to dele som forfatterne kalder hhv. Grundtræk og Erfaringer.

Grundtræk har de selv skrevet. De gennemgår i 13 kapitler systematisk de væsentligste teoretiskmetodiske aspekter ved public relations. Det indebærer en diskussion af definitionen af public relations og en redegørelse for de hovedbegreber der indgår i definitionen: virksomhedsledelse, kommunikation og offentlig meningsdannelse. Der følger en metodisk differentiering af feltet, en oparbejdning af en faglig forståelse ved underbegreber som public affairs, issues management, krisestyring og profilering. Herfra glider fremstillingen over til arbejdsområderne og redskaberne: kampagner, interne og lokale relationer, markedsføring, ny-

hedsmedier, events og sponsering og skriftlig, mundtlig og audiovisuel kommunikation. Fremstillingen ender med en redegørelse for opdelingen af faget i praksis: i informationsafdelinger inden for enkelte virksomheder og konsulentbureauer, uafhængige af enkelte virksomheder.

Teksten er spækket med grafer, systematiske opstillinger, punktvis sammendrag, gode råd i vinduer i teksten og litteraturhenvisninger i forbindelse med de enkelte kapitler. Bogen er desuden forsynet med et par siders praktiske oplysninger om Dansk Public Relations Foreningens kodeks, vigtige adresser og navne på relevante tidsskrifter. Meget amerikansk, meget pædagogisk, meget praktisk. Også af mange teorier og navnlig terminologien og redskaberne er hentet fra Amerika, public relations hjemland. Engang imellem noget ukritisk, som f.eks. når kommunikationen "grundlæggende" beskrives som S-O-R-modellen (s.48). Godt nok er den ikke tænkt enøjtebehavioristisk, men modificeres med forestillinger fra moderne kognitiv psykologi om "skemaer" og "indlærte helheder" og dybdepsykologiens "fortrængninger". Men alligevel!

Det meste af den citerede og anbefalede litteratur er selvfølgelig ligeledes amerikansk. Forfatterne er imidlertid også rimeligt godt orienteret i nyere dansk (og skandinavisk) litteratur om specielt ledelse, styring, organisationskultur og pragmatisk tekstpædagogik - felter hvor dansk forskning er godt med, hvis ikke foran.

Førstedelen danner en sammenhængende helhed, bundet op af et samlende grundsyn, men samtidigt bredt og udmærket nuanceret og altid både teoretisk og metodisk teknisk i sit sigte.

Andendelen er i modsætning hertil meget mere kaleidoskopisk. Den består af en samling enkeltartikler, skrevet af praktikere, for det meste public relationsfolk, men også journalister, og af enkelte forskere. Artiklerne skal - hver på sit felt - illustrere den praktiske udøvelse af public relations i Danmark i dag. De er valgt så de dækker området med omtrent samme bredde som første- delen.